

การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ด้วยกระบวนการวิเคราะห์สวอต

พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุหมมปณโณ)

วัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

The Strategic Management of Wat Thakhanun in accordance with the Sangha Affair Administration with the Technique of SWOT Analysis

Phrakhruwiratchanchanadhamma (Lek Sudhammapanño)

Wat Thakhanun, Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province

Article Info

Vol. 1 No. 1 (Jan-Apr 2021)

Academic Article

Article History:

Received 8 Mar 2021;

Revised 19 Apr 2021;

Accepted 27 Apr 2021

คำสำคัญ:

การจัดการทางยุทธศาสตร์;

วัดท่าขนุน;

การบริหารกิจการคณะสงฆ์;

การวิเคราะห์สวอต

Corresponding Author,

E-mail: [suthamma_2548](mailto:suthamma_2548@hotmail.com)

[@hotmail.com](mailto:suthamma_2548@hotmail.com)

Keywords:

Strategic Management;

Wat Thakanun;

Sangha Affair

บทคัดย่อ

การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนได้ดำเนินการตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การเผยแผ่ 4) การสาธารณูปการ 5) การศึกษาสงเคราะห์ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ บนพื้นฐานของการวิเคราะห์สวอต 4 ด้าน คือ 1) จุดแข็ง และ 2) จุดอ่อน ทั้งสองข้อนี้เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในขององค์กร ส่วนข้อ 3) โอกาส และ 4) อุปสรรคเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก จากการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์สวอตเป็นกระบวนการวิเคราะห์สภาวะการณ์ของการบริหารองค์กร วัดท่าขนุนได้นำกระบวนการนี้มาใช้ ทำให้ค้นพบปัจจัยภายในและภายนอกหลายประการ จากนั้นได้สังเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน แต่ละด้านทำให้ได้ยุทธศาสตร์การจัดการวัด ดังนี้ 1. ยุทธศาสตร์การปกครอง ด้วยการกระจายอำนาจ การสร้างสรรคบุคลากรใหม่และการมอบหมายงานให้ร่วมรับผิดชอบ 2. ยุทธศาสตร์การศาสนศึกษา ด้วยการให้ทุกคนแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตน พัฒนาคณะและพัฒนางาน 3. ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ ด้วยการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าในทุกวิถี ทุกเวลาและทุกโอกาส 4. ยุทธศาสตร์การสาธารณูปการ ด้วยการรักษาของเก่า เสริมสร้างของใหม่ ไม่ทิ้งเอกลักษณ์ไทยกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม 5. ยุทธศาสตร์การศึกษาสงเคราะห์ ด้วยการให้วัดสร้างคน คนสร้างชาติ 6. ยุทธศาสตร์การสาธารณสงเคราะห์ ด้วยการคืนกำไรให้สังคม และการให้การสงเคราะห์โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุน 6 ประการ ที่กำหนดขึ้นนี้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการศึกษาวิเคราะห์สภาวะการณ์ของวัดท่าขนุนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากสังเคราะห์เข้ากับหลักการบริหารทางพระพุทธศาสนาจะเห็นว่า ปัจจัยภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) มีลักษณะคล้ายแนวคิดเรื่องโยนิโสมนสิการ ส่วนปัจจัยภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) คล้ายแนวคิดเรื่องโปรโตไซะเป็นอย่างมาก

Abstract

The strategic management of Wat Thakhanun has been performed by the Six Concepts of Sangha Affair Administration, namely 1) administration; 2) the religious education; 3) Dhamma propagation; 4)

Administration;
SWOT Analysis

public utility; 5) educational welfare; and 6) public welfare. These are done based on SWOT Analysis which is strengths (S) and weaknesses (W), both are internal factor analysis of the organization, and opportunities (O) and threats (T), both are external factor. The results of the study reveal that the SWOT Analysis refers to theory of situation analysis. Wat Thakhanun is performed by this theory which is found many factors, both of internal and external and then synthesizes them to the Six Concepts of Sangha Affair Administration. Each concept of such Sangha Affair Administration is formed the strategic management in the followings: 1) administration: it consists of decentralization, support for new personnel placement, and assignment of the work for responsibility; 2) the religious education: it consists of education for everyone, all monastics have to study in order to develop themselves, people, and work; 3) Dhamma propagation: it consists of the Buddha's teachings in every methods, times, and opportunities; 4) public utility: it consists of preserving the old things, creating new items, do not abandoning Thai identity, and being concordant with environment; 5) educational welfare: it consists of the concept of constructing a monastery to create people and then people build the nation; and 6) public welfare: it consists of a return of profits to society and provision of relief without discrimination. These strategies of Wat Thakhanun are conducted as the new body of knowledge which is done based on analytical studying the situation of monastery in the pass until now. If it is synthesized to the Buddhist principles, it will find that the internal factors (Strengths and Weaknesses) are related to Yonisomanasikara (Critical Thinking) and external factors (Opportunities and Threats) are related to Paratoghasa (Another's Utterance).

บทนำ

วัดเป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งประกอบด้วยอุโบสถ วิหาร เจดีย์ รวมทั้งมีพระภิกษุสงฆ์อยู่อาศัย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 747) สมัยครั้งพุทธกาลจะใช้คำว่า อาราม เป็นคำเรียกชื่อศาสนสถานในทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เรียกเสนาสนะที่มีผู้ศรัทธาถวายพระพุทธเจ้าในระยะแรก เช่น เขตวนาราม หรือชื่อเต็มว่า เขตวน อนาถปิณฑิกสส อาราม (พระไตรปิฎกภาษาบาลี เล่ม 24 ข้อ 93: 198) หมายความว่า อารามของอนาถปิณฑิกะเศรษฐีที่ป่าเจ้าเขต ในเวลาต่อมาคำใช้เรียกอีกอย่างว่า วิหารหรือวิหาร แปลว่า ที่อยู่ อย่างไรก็ตาม ยังมีคำที่ให้ความหมายว่า วัด อีกชื่อหนึ่ง คือ อาวาส ดังชื่อเรียกสมณารผู้ครองวัดว่า เจ้าอาวาส หรือชื่อเรียกวัด เช่น วัดเทพศิรินทราวาส ในสมัยพุทธกาลยังไม่มีการสร้างอาคารสถานที่ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์โดยเฉพาะเจาะจง เนื่องจากพระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาตให้พระภิกษุมิที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งถาวร ด้วยจะทำให้เกิดความยึดติดในทางโลก ทรงกำหนดสถานที่สำหรับใช้เป็นที่พักอาศัย คือ รุกขมูลเสนาสนะ อันหมายถึง การอยู่โคนต้นไม้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539: 321) แล้วให้จาริกไปเพื่อมีให้จิตมีสิ่งผูกพัน เมื่อพระพุทธเจ้าพร้อมเหล่าสาวกออกเผยแผ่พระศาสนา ปรากฏผู้มีผู้เลื่อมใสศรัทธาออกบวชเป็น

พระภิกษุจำนวนมาก ส่วนผู้ที่ไม่ได้บวชก็ให้ความอุปถัมภ์เป็นอย่างดี เช่น พระเจ้าพิมพิสารแห่งกรุงราชคฤห์ ทรงประกาศตนเป็นองค์ศาสนูปถัมภกต่อพระพุทธศาสนา ทั้งทรงถวายเวฬุวันให้เป็นที่พักของพระพุทธรูปเจ้า และเหล่าพุทธสาวก ซึ่งพระองค์ก็ทรงรับไว้ ด้วยเพราะวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์มีไข่มุ่งเน้นให้บำเพ็ญวิปัสสนาญาณเท่านั้น หน้าที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การจาริกไปในที่ต่าง ๆ เพื่อเผยแผ่พระธรรมคำสอน และเป็นมูลเหตุให้ทรงมีพระพุทธานุญาตให้พระภิกษุสามารถรับอารามที่เหล่าทายกถวายได้

ด้วยเหตุที่การสร้างวัดกลายเป็นประเพณีนิยม วัดจึงปรากฏแพร่หลายทั้งในเมืองและชนบท จนทำให้จุดมุ่งหมายเดิมของการบวชเปลี่ยนไป เพราะพระสงฆ์ส่วนหนึ่งมีที่อาศัยอย่างถาวร ยึดติดในเสนาสนะแทนการปฏิบัติเพื่อรื้อออกซึ่งความทุกข์และเพื่อให้แจ้งแห่งการดับทุกข์ พระภิกษุในเวลาถัดมาจึงมีลักษณะแตกต่างกัน 2 แบบ คือ ฝ่ายหนึ่งที่ตั้งมั่นในแนวปฏิบัติเดิม คือ การปลีกจากทางโลก อาศัยอยู่ในป่าเพื่อแสวงหาความวิเวก มุ่งเน้นทางวิปัสสนาธุระ อีกฝ่ายหนึ่งอาศัยอยู่ในวัดภายในเขตชุมชน เน้นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจพุทธพจน์ เรียกว่า คณัฏฐะ การแบ่งเป็น 2 ลักษณะนี้ได้แยกชัดเจนในประเทศศรีลังกา คือ การแยกพระสงฆ์เป็น 2 ฝ่าย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539: 325) โดยเรียกฝ่ายที่อยู่ป่าว่า อรัญวาสี และเรียกฝ่ายที่อยู่ในเมืองว่า คามวาสี พระภิกษุไม่ว่าจะเป็นฝ่ายอรัญวาสีหรือคามวาสี ทุกรูปต้องสังกัดไม่วัดใดก็วัดหนึ่ง วัดฝ่ายคามวาสีอยู่ภายในหรือรอบนอกเมืองที่มีชุมชนตั้งอยู่ แต่วัดฝ่ายอรัญวาสีจะถอยร่นห่างชุมชนให้มากที่สุด

การสร้างวัดในสังคมไทยได้รับอิทธิพลหลักมาจากลังกา เนื่องจากคนไทยนับถือพระพุทธศาสนาในนิกายเถรวาทหรือหินยานผ่านมาทางสายของลังกา (แบบลังการวศ์) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาวัดให้มีความเจริญรุ่งเรืองหรือในปัจจุบันเรียกว่า การบริหารจัดการ เป็นศาสตร์และศิลป์ที่เจ้าอาวาสต้องศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้ เพื่อให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่และประชาชนที่เข้ามาประกอบศาสนพิธีภายในวัด ด้วยเหตุนี้องค์การคณะสงฆ์ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 จึงระบุนโยบายการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไว้ในหมวด 3 คณะสงฆ์มนตรีย มาตรา 33 ความว่า ให้จัดระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลางเป็นองค์การต่าง ๆ คือ (1) องค์การปกครอง (2) องค์การศึกษา (3) องค์การเผยแผ่ (4) องค์การสาธารณูปการ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484, 2484) ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และแก้ไขบางมาตราโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 และฉบับที่ 4 พ.ศ. 2561 แต่สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 คือ การยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 หมายความว่า ได้ยกเลิกองค์การทั้งสี่ (สงฆ์มนตรีย) ไปด้วย จากนั้น ได้กำหนดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใหม่ แบ่งการปกครองออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในส่วนกลางมีเจ้าคณะใหญ่เป็นเจ้าปกครองและปกครองในส่วนภูมิภาค ในส่วนภูมิภาคประกอบด้วยเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ซึ่งปกครองลดหลั่นลงไป

เมื่อมีการกำหนดการบริหารกิจการคณะสงฆ์รูปแบบใหม่ องค์การทั้งสี่ได้เปลี่ยนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะต่าง ๆ ซึ่งจะต้องควบคุมและส่งเสริม รวมถึงมหาเถรสมาคมที่จะต้องรับผิดชอบด้วยเช่นกัน เพราะตามมาตรา 15 ตรี ว่าด้วยเรื่องอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ระบุไว้ในข้อ (3) ความว่า ควบคุมและส่งเสริม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, 2535) ดังนั้น อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม รวมถึงองค์การปกครองใหม่ คือ เจ้าคณะใหญ่ลงไปถึงเจ้าคณะตำบลจึงต้องการควบคุมและส่งเสริมการศึกษา ในด้านต่อไปนี้ (1) ด้านศาสนศึกษา (2) ด้านศึกษาสงเคราะห์ (3) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (4) การสาธารณูปการและ (5) สาธารณสงเคราะห์ ซึ่งหากรวมการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของคณะสงฆ์เข้าด้วย ก็เป็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งหกด้านพอดี การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งหกด้านนี้มี

ความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาวัดตามรูปแบบรัฐสมัยใหม่ เพราะเป็นการแบ่งภาระงานของเจ้าอาวาสในฐานะผู้ปกครองให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระสังฆาธิการได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการประยุกต์ใช้วิธีการหรือทฤษฎีการปกครองสมัยใหม่ให้วัดมีความทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่า วัดมีความสำคัญในฐานะเป็นศาสนสถานให้พุทธบริษัทได้ประกอบศาสนกิจอย่างใดก็ตาม การกำเนิดวัดในประเทศไทยมีหลักปฏิบัติที่น่าสนใจและบริหารจัดการให้วัดดำเนินไปอย่างราบรื่นก็เป็นสิ่งที่ท้าทายในสังคมปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สำหรับวัดท่าขนุนเป็นวัดหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทั้งต่อบ้านและวัง วัดแห่งนี้ตั้งอยู่เลขที่ 235 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่ออันเนื่องมาจากคำสอนในพระพุทธศาสนา ดังนั้น ในบทความนี้จะกล่าวถึงความเป็นมา ความสำคัญของวัดท่าขนุนและยกตัวอย่างการจัดการทางยุทธศาสตร์ตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งหกด้าน โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์สวอตเป็นเครื่องมือในการศึกษาร่วม ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาวัดตามรูปแบบการปกครองสมัยใหม่ให้เท่าทันสังคมปัจจุบัน อันจะเกิดการพัฒนที่ยั่งยืนทั้งต่อพระพุทธศาสนา สังคมและประเทศชาติต่อไป

เนื้อเรื่อง

ประวัติวัดท่าขนุน

ในเบื้องต้นขอกล่าวถึงวัดท่าขนุน ซึ่งเป็นวัดที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดกาญจนบุรี ในหนังสือนิราศท่าดินแดง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชในปี พ.ศ. 2329 เมื่อคราวเสด็จไปทำศึกกับพม่าซึ่งยกมารุกรานไทยที่ท่าดินแดง ทรงยกทัพไปพร้อมกับกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท โดยขบวนเรือจากกรุงเทพ ฯ ไปจนถึงเมืองไทรโยคแล้วจึงเดินทางบกต่อไป พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงเข้าตีค่ายพม่าที่ท่าดินแดง ในขณะที่กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาททรงเข้าตีค่ายพม่าที่ตำบลสามสบ โดยเข้าตีค่ายพม่าพร้อมกันทั้งสองทัพเมื่อวันที่ 21-23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2329 รวมเวลารบ 3 วัน ในช่วงเวลาบ่ายของวันที่ 23 ฝ่ายไทยบุกทะลวงเข้าค่ายพม่าและรบติดพันจนพลบค่ำ พม่าจึงทิ้งค่ายแตกหนีไป กองทัพไทยได้ไล่ติดตามไปถึงค่ายพระมหาอุปราชที่ตำบลแม่กะตริย์ พระมหาอุปราชารู้ว่า กองทัพหน้าแตกแล้วก็ไม่ได้คิดต่อสู้ รีบยกกองทัพหนีไปก่อน กองทัพพม่าจึงแตกยับเยิน เสียรู้พลและอาวุธยุทธโปกรณ์มากมาย โดยเฉพาะปืนใหญ่ไม่สามารถที่จะลากกลับไปได้แม้แต่กระบอกเดียว จากนิราศท่าดินแดงในครั้งนั้น ได้กล่าวถึงจังหวัดกาญจนบุรีในนามเดิมว่า เมืองปากแพรก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงยกทัพเรือขึ้นไปถึงเมืองไทรโยคแล้วจึงเปลี่ยนเป็นทัพบก ยกไปตั้งค่ายที่ด่านท่าขนุนแล้วบุกโจมตีกองทัพพม่าที่ท่าดินแดง จะเห็นได้ว่า ในสมัยรัชกาลที่ 1 ท่าขนุนเป็นเมืองหน้าด่านอยู่แล้ว จากคำนิยามว่ามีบ้านที่ไหนก็ต้องมีวัดที่นั่น ทำให้มั่นใจว่า วัดท่าขนุนน่าจะจะมีมาตั้งแต่สมัยนั้น เพียงแต่ไม่สามารถค้นหาหลักฐานแสดงชัดเจนได้ (พระครูวิลาศกาญจนธรรม, 2557: 30-32)

หลักฐานการมีวัดท่าขนุนปรากฏชัดเมื่อครั้งที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรประพันธ์ราไพและพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอดิศัยสุริยาภา สองพระราชธิดาในล้านเกล้ารัชกาลที่ 5 กับเจ้าจอมมารดาอ่อนเสด็จประพาสป่าทองผาภูมิ ทั้งสองพระองค์มีพระอุปนิสัยรักการผจญภัย ชอบเสด็จประพาสป่าเป็นชีวิตจิตใจ เมื่อเสด็จประพาสทองผาภูมิแล้วเกิดชอบพระทัยในสภาพป่า จึงได้เสด็จมาอีกครั้งหนึ่งและได้ขอเด็กกะเหรี่ยง 2 คน คือ นังมีนงกับนอเต่งเผ่งจากบ้านปริงกาสีไปเลี้ยงไว้ในวัง การเสด็จครั้งหลังนี้ทั้งสองพระองค์ได้ทูลขอพระราชทานพระพุทธรูปรัชกาลขนาดหน้าตักประมาณ 1 ศอก 2 องค์ และธรรมาสน์ทรงบุษบกฝีมือช่างหลวงจากในหลวงรัชกาลที่ 7 มาถวายแก่หลวงปู่พุก อุตตมปาโล พระเถระเชื้อสายมอญ อดีตเจ้าอาวาสวัดท่าขนุนเมื่อปี พ.ศ. 2472 เนื่องจากหลวงปู่พุก อุตตมปาโล มีศิลาจารวัดตรงดงาม เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านเป็น

อย่างมาก ทั้งสองพระองค์ทรงทราบกิตติศัพท์จึงเสด็จมานมัสการพร้อมกับถวายสิ่งของพระราชทานดังกล่าวข้างต้น หลวงปู่พุกปกครองดูแลวัดท่าขนุนมาจนถึงปี พ.ศ. 2489 ก็มรณภาพ ชาวบ้านได้นิมนต์หลวงปู่เต๊ะเนิ้ง ชาวกะเหรี่ยง (มาจากพม่า) มาเป็นเจ้าอาวาสวัดท่าขนุนเป็นรูปที่ 2 (พระครูวิลาศกาญจนธรรม, 2557: 34)

ช่วงนั้นหลวงพ่อดุตตะมะ (ต่อมาได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ขึ้นราชที่พระราชอุดมมงคล) เสด็จธุดงค์เข้ามาในประเทศไทยได้พบกับหลวงปู่เต๊ะเนิ้ง จึงช่วยกันสร้างมณฑปประดิษฐานรอยพระพุทธรูปที่รอยจำลองให้กับทางวัดท่าขนุน หลวงปู่เต๊ะเนิ้งปกครองวัดท่าขนุนถึงปี พ.ศ. 2493 ก็เดินทางกลับประเทศพม่า มีพระจากเมืองกาญจน์มาดูแลวัดท่าขนุน แต่อยู่ได้ไม่นานก็หนีกลับไปเพราะทนไข้ป่าไม่ไหว วัดท่าขนุนจึงกลายเป็นวัดร้างอยู่ระยะหนึ่ง จนกระทั่งวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2495 หลวงปู่สาย อคควโส เสด็จธุดงค์มาจากนครสวรรค์ มาปักกลดปฏิบัติธรรมอยู่ที่บริเวณวัดท่าขนุน ชาวบ้านเห็นวัตรปฏิบัติอันน่าเลื่อมใสจึงให้การอุปฐากเป็นอย่างดี จนถึงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496 หลวงปู่สายก็ได้ลาชาวบ้านเดินทางกลับประเทศพม่า

ครั้นถึงวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2496 หลวงปู่สายเดินทางกลับจากพม่ามาถึงวัดท่าขนุนและได้อยู่จำพรรษาอยู่ที่วัดท่าขนุนจนถึงวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2496 ชาวบ้านนำโดยนายบุญธรรม นกเล็ก ได้นิมนต์ให้หลวงปู่อยู่เป็นเจ้าอาวาสที่วัดท่าขนุน หลวงปู่สายแนะนำให้นายบุญธรรม นกเล็ก นำคณะชาวบ้านไปกราบขอท่านกับหลวงปู่้อย เตชบุญโญ เจ้าอาวาสวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นพระกรรมวาจาจารย์และเป็นเจ้าอาวาสปกครองดูแลท่าน จากนั้น หลวงปู่สายก็ลาชาวบ้านเดินทางกลับวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์

หลังออกพรรษาในปี พ.ศ. 2497 นายบุญธรรม นกเล็ก ได้นำชาวบ้านเดินทางไปนครสวรรค์เพื่อกราบหลวงปู่้อยและขออนุญาตอาราธนาหลวงปู่สายมาเป็นเจ้าอาวาสวัดท่าขนุน เมื่อหลวงปู่้อยอนุญาตแล้ว หลวงปู่สายจึงเดินทางกลับมาพร้อมกับชาวบ้าน ถึงวัดท่าขนุนเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2497 และเริ่มบูรณะวัดตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หลวงปู่สายได้รับการแต่งตั้งจากพระวิสุทธิรังษี (ดี พุทธิโชติมหาเถร) เจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรีในขณะนั้น ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดท่าขนุน ตามหนังสือแต่งตั้งเลขที่ 1/2498 ลงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2498 และได้ร่วมกับชาวบ้านพัฒนาวัดท่าขนุนกลับมาเป็นวัดโดยสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง จนได้รับรางวัลวัดพัฒนาตัวอย่างในปี พ.ศ. 2516 เมื่อหลวงปู่สาย อคควโส มรณภาพในปี พ.ศ. 2535 เสนาสนะภายในวัดได้ทรุดโทรมลง บางส่วนชำรุดไม่สามารถใช้งานได้ จนกระทั่งมีเจ้าอาวาสแล้ว 2 รูป คือ พระอธิการสมเด็จ วราสโย และพระสมุห์สมพงษ์ เขมจิตโต ในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นสมัยที่พระสมุห์สมพงษ์ เขมจิตโต เป็นเจ้าอาวาสวัดท่าขนุน พระราชธรรมโสภณ เจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรี ได้มีบัญชาให้พระครูวิลาศกาญจนธรรม มาพัฒนาวัดท่าขนุนให้มีเสนาสนะที่สมบูรณ์ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

จากที่กล่าวมา ลำดับเจ้าอาวาสวัดท่าขนุนมีทั้งหมด ดังนี้ 1. หลวงปู่พุก อุตตมปาโล (พ.ศ. 2472-2489) 2. หลวงปู่เต๊ะเนิ้ง (พ.ศ. 2489-2493) 3. พระครูสุวรรณเสลาภรณ์ (พ.ศ. 2497-2535) 4. พระอธิการสมเด็จ วราสโย (พ.ศ. 2535-2541) 5. พระสมุห์สมพงษ์ เขมจิตโต (พ.ศ. 2541-2551) 6. พระครูวิลาศกาญจนธรรม (พ.ศ. 2551-ปัจจุบัน) (พระครูวิลาศกาญจนธรรม, 2557: 34-35) อย่างไรก็ตาม การบริหารวัดให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของเจ้าอาวาสที่จะทำให้ประชาชนศรัทธา เป็นที่พึ่งทั้งทางโลกและทางธรรม ในทางธรรมนั้น เจ้าอาวาสต้องปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัดและต้องมีการปฏิบัติและทักษะการถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่ศรัทธาแล้วหรือผู้ที่ยังไม่เกิดศรัทธาได้ศรัทธา และนำหลักการปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนในทางโลก เจ้าอาวาสต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารวัดให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการตรวจสอบ ประเมินศักยภาพภายในวัด รวมถึงสภาวะสิ่งแวดล้อมภายนอกวัด เพื่อให้ทราบจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนา ด้วยเหตุนี้ เจ้าอาวาสวัดท่าขนุนจึงใช้กระบวนการวิเคราะห์สวอตในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของวัดท่าขนุนเพื่อจะได้ประยุกต์ใช้กับแผนยุทธศาสตร์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดท่าขนุนต่อไป

สภาพแวดล้อมวัดท่าขนุนตามกระบวนการวิเคราะห์สวอต

คำว่า การวิเคราะห์สวอต มาจากภาษาอังกฤษว่า SWOT Analysis (เสนาะ ตีแยว, 2551: 46-47) ผู้ค้นพบกระบวนการนี้ คือ อัลเบิร์ต ฮัมฟรีย์ (Albert Humphrey พ.ศ. 2469-2548) (Humphrey, 2005) เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์การหรือหน่วยงานในปัจจุบันเพื่อพัฒนาสู่สภาพอันพึงประสงค์ในอนาคต คำว่า SWOT เป็นอักษรตัวแรกของคำเหล่านี้ คือ 1. Strengths (S) หมายถึง จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ 2. Weaknesses (W) หมายถึง จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ 3. Opportunities (O) หมายถึง โอกาสที่จะดำเนินการได้ และ 4. Threats (T) หมายถึง อุปสรรค ข้อจำกัดหรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานขององค์การ หลักการสำคัญของสวอต คือ การวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้น การวิเคราะห์สวอตจึงเรียกว่า การวิเคราะห์สภาวะการณ์ (Situation Analysis) ด้วยการรู้เรา หมายถึง การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนเพื่อให้รู้จักสภาพแวดล้อมตนเอง และารู้เขา หมายถึง การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคเพื่อให้รู้จักสภาพแวดล้อมคนอื่น ข้อมูลการวิเคราะห์เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ วางกลยุทธ์และการดำเนินงานตามที่วางไว้ วัดท่าขนุนเองเป็นองค์กรหนึ่งที่ทำเนิงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต้องนำความรู้จากการวิเคราะห์สวอตมาปรับปรุงการบริหารวัดต่อไป

ประการที่หนึ่ง จุดแข็งของวัดท่าขนุน (Strengths)

ปัจจัยแรกของการวิเคราะห์สวอต คือ ปัจจัยภายในที่เรียกว่า จุดแข็ง วัดท่าขนุนมีจุดแข็งอันประกอบด้วยประเด็นต่อไปนี้

1. การเป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่เมือง เป็นที่รู้จักกันดีของคนทั้งใกล้และไกล เมื่อกล่าวถึงอำเภอทองผาภูมิทุกคนจะนึกถึงวัดท่าขนุนในนามวัดหลวงปู่สาย อคควโส
2. อดีตเจ้าอาวาสเป็นที่นับถือของประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งหลวงปู่พุก อุตตมปาโล และหลวงปู่สาย อคควโส นอกจากชาวไทยแล้ว ชาวมอญ พม่า ทวาย กะเหรี่ยงได้ให้ความเคารพนับถืออย่างมาก ทุกวันนี้พุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญในวัดท่าขนุนก็มาเพราะเกียรติคุณของหลวงปู่พุกและหลวงปู่สาย โดยเฉพาะหลวงปู่สายเมื่อมรณภาพแล้วสังขารไม่เน่าเปื่อย ทางวัดได้นำสรีระบรรจุในโลงแก้วประดับมุกให้ประชาชนได้สักการบูชา ชาวบ้านที่จะบวชลูกชายตามประเพณีนิมนต์มาบวชที่วัดท่าขนุน บางรายจะไปบวชที่อื่นก็ยังแห่มากราบขอขมาต่ออดีตเจ้าอาวาสวัดท่าขนุนเสียก่อนแล้วจึงไปบวชที่วัดใกล้บ้านของตน
3. การคมนาคมเข้าถึงโดยสะดวก วัดท่าขนุนสามารถเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปถึงวัด โดยไปกลับได้ภายในวันเดียว ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ส่วนตัว รถเช่า รถตู้ปรับอากาศ รถแท็กซี่ป้ายดำ รถโดยสารประจำทางปรับอากาศทั้งชั้นหนึ่งและชั้นสอง รวมถึงรถโดยสารประจำทาง (สีแดง) ของบริษัทขนส่ง (บขส.) จะผ่านหน้าวัดท่าขนุนทั้งสิ้น ถนนได้รับการปรับปรุงให้กว้างขวาง สามารถเดินทางได้โดยสะดวกสบายและปลอดภัย
4. การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอ วัดท่าขนุนมีภูเขาดังอยู่ภายในวัด เป็นจุดชมวิวประจำอำเภอ นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวต่างชาตินิยมมาชมวิวยามเย็นและเช้าวัดท่าขนุน รวมถึงบุคคลทั่วไปที่เดินทางมากราบรูปหล่อหลวงปู่พุกและสังขารหลวงปู่สายด้วยความศรัทธาเลื่อมใสในทุกวัน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงได้กำหนดให้วัดท่าขนุนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดกาญจนบุรีอีกแห่งหนึ่ง
5. เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันเป็นที่เชื่อถือของชาวบ้าน เพราะเคยช่วยงานก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ ในเขตอำเภอทองผาภูมิหลายแห่ง ประกอบกับเจ้าอาวาสเป็นบุคคลที่ทำจริง พูดอย่างไรทำอย่างนั้น จึงเป็นที่เชื่อถือของชาวบ้านเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการฝึกอบรมพระภิกษุสามเณรทำให้ชาวบ้านนิมนต์บุตรหลานมาบวชเรียนที่วัดท่าขนุน

6. วัดเป็นสถานที่ตั้งหน่วยงานเป็นจำนวนมาก เช่น หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลท่าขนุน (อปต.) สภาวัฒนธรรมอำเภอทองผาภูมิ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรีแห่งที่ 23 และได้รับรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี 2553 สำนักงานชุมชนคุณธรรมต้นแบบ (วัดท่าขนุน) จากการที่วัดเป็นที่ตั้งของหน่วยงานต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จึงมีการจัดอบรมแก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอทำให้สามารถดึงดูดพุทธศาสนิกชนเข้าวัดได้โดยง่าย

7. การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งส่วนราชการและเอกชนเป็นอย่างดี เช่น ที่ว่าการอำเภอทองผาภูมิ เรือนจำจังหวัดทองผาภูมิ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 11 (นพค. 11) เทศบาลตำบลท่าขนุน เทศบาลตำบลทองผาภูมิ โรงเรียนและโรงพยาบาล จึงทำให้การจัดงานอบรมต่าง ๆ ของวัดได้รับความสะดวกเป็นอย่างมาก

8. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลของวัดและการเผยแพร่ธรรมะทางอินเทอร์เน็ต โดยมีเว็บไซต์หลายแห่งทั้งที่เป็นของวัดโดยตรงและผู้มีจิตศรัทธาจัดทำให้วัดท่าขนุน เช่น www.watthakhanun.com (เว็บไซต์วัดท่าขนุน) www.grathonbook.net (เว็บไซต์กระถอนข้างธรรมาสัน) www.board.palungjit.org (เว็บไซต์พลังจิต) <http://buddhi.sm/forums/> (เว็บไซต์อินทราพงษ์) ทำให้เผยแพร่ธรรมะและข้อมูลของวัดได้ทั่วโลก

ประการที่สอง จุดอ่อนของวัดท่าขนุน (Weaknesses)

ปัจจัยที่สองของการวิเคราะห์สวอต คือ จุดอ่อน เป็นปัจจัยภายในอีกประการหนึ่ง วัดท่าขนุนมีจุดอ่อน อันประกอบด้วยประเด็นต่อไปนี้

1. การมีพื้นที่คับแคบ ไม่สามารถขยายได้เพราะติดถนนสาธารณะและแม่น้ำ จึงไม่อาจขยายพื้นที่ได้มากกว่านี้ หากมีพุทธศาสนิกชนจำนวนมากขึ้น พื้นที่การจอดรถจะเป็นปัญหาในอนาคต

2. การเป็นเป้าหมายช่วงชิงของนักการเมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะเทศบาลตำบลทองผาภูมิซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาเทศบาลทั้งชุดปัจจุบันและฝ่ายค้าน ต่างตั้งเป้าที่จะหาเสียงกับทางวัด ทำให้วัดยากที่จะวางตัวเป็นกลางได้

3. การขาดการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ในภาคภาษาต่างประเทศ แม้ทางวัดจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเป็นประจำ แต่บุคลากรที่สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ยังมีน้อย ทั้งไม่มีเอกสารประชาสัมพันธ์เป็นภาษาต่างประเทศ จึงทำให้เสียโอกาสโดยปริยาย

4. พระที่มีพรรษาอายุกาลได้รับการนิมนต์ไปเป็นเจ้าอาวาส ทำให้ขาดบุคลากรที่จะมาช่วยบริหารงานเหลือเพียงพระที่พรรษาไม่มาก ซึ่งเมื่อฝึกงานจนชำนาญแล้ว จะถูกขอตัวไปเป็นเจ้าอาวาสเหมือนรูปก่อน

5. วัดในสังกัดทุกวัดต้องมาอาศัยพึ่งพิง ทำให้วัดต้องใช้งบประมาณในการใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก จึงเป็นสาเหตุให้พัฒนาวัดหลักได้ไม่เต็มที่

6. อาคารสถานที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับพุทธศาสนิกชน เพราะส่วนใหญ่เป็นอาคารเก่าซึ่งสร้างสมัยที่พุทธศาสนิกชนยัง不多 ครั้นจะขยายให้ใหญ่ขึ้นก็จำกัดด้านสถานที่ จึงเป็นเหตุให้การจัดงานวัดแทบทุกครั้งเกิดปรากฏการณ์คนล้นวัดเป็นประจำ

7. การมีอุบาสิกเข้าวัดทำบุญเป็นจำนวนมาก ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ของพุทธบริษัททั้งหมด อาจจะก่อให้เกิดเรื่องไม่ดังใจได้ง่าย เช่น การกระทบกระทั่งกันหรือเป็นเหตุให้พระภิกษุสามเณรไม่สามารถดำรงสมณเพศได้ นับเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง

ประการที่สาม โอกาสของวัดท่าขนุน (Opportunities)

ปัจจัยที่สามของการวิเคราะห์สวอต คือ โอกาส อันเป็นปัจจัยภายนอกของวัดท่าขนุน ประกอบด้วยประเด็นต่อไปนี้

1. การเข้าถึงพุทธศาสนิกชนได้ง่าย เพราะเป็นที่ตั้งของหน่วยงานสำคัญต่าง ๆ และการคมนาคมสะดวกสบายจึงเป็นเหตุให้คนเข้าวัดโดยไม่ต้องประสาสัมพันธ์มากและเป็นโอกาสในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี
 2. การมีเว็บไซต์สำหรับเผยแผ่ธรรมะและติดต่อสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนได้ทั่วโลก ทำให้บุคคลที่อยู่ต่างประเทศมีโอกาสที่จะศึกษาเรียนรู้หลักธรรมและสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ของวัดได้ง่าย
 3. ชาวบ้านนิยมมาบวชกับทางวัด เมื่อได้พบกับระเบียบวินัยที่เข้มงวด ครั้นลาสิกขาไปมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีอย่างชัดเจน จึงบอกกล่าวแบบปากต่อปาก จึงเป็นโอกาสที่วัดจะเพิ่มจำนวนพุทธศาสนิกชนได้มากขึ้น
 4. เจ้าอาวาสพูดอะไรชาวบ้านจะเชื่อฟัง จากการที่เจ้าอาวาสเป็นบุคคลที่เด็ดขาดและจริงจัง ไม่มีอคติเลือกที่รักมักที่ชัง ทำให้ชาวบ้านเลื่อมใสศรัทธา ไม่ว่าจะทำอะไรก็ได้รับความร่วมมือด้วยดี
 5. ระเบียบวัดที่เข้มงวดและปฏิบัติได้จริง ทั้งที่เป็นระเบียบสำหรับพระภิกษุสามเณรและระเบียบสำหรับฆราวาส บุคคลที่ฝ่าฝืนระเบียบวินัยถูกขับออกจากวัดมาแล้วหลายราย เป็นตัวอย่างที่ชาวบ้านเห็นได้ชัดเจนซึ่งสร้างความเลื่อมใสศรัทธาได้มาก
 6. วัดเป็นที่พึ่งของส่วนงานราชการ เอกชนและประชาชนทั่วไป การจัดการอบรมใด ๆ ของหน่วยงานราชการและเอกชนมักจะมาอาศัยวัดเป็นสถานที่ในการจัดอบรมอยู่เสมอ ตลอดจนประชาชนทั่วไปก็เข้ามาอาศัยปฏิบัติธรรมและพักพิงอยู่กับทางวัด
- ทางวัดยังแจกทุนการศึกษา ทั้งในระดับอุดมศึกษา มัธยมศึกษาและประถมศึกษาเป็นประจำทุกปี ทำให้มีผู้เข้ามาในวัดเป็นจำนวนมาก จึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะแนะนำสั่งสอนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้มากยิ่งขึ้น

ประการที่สี่ อุปสรรคของวัดท่าขนุน (Threats)

- ปัจจัยที่สี่ของการวิเคราะห์สวอต คือ อุปสรรค อันเป็นปัจจัยภายนอกของวัดท่าขนุนประการหนึ่ง ประกอบด้วยประเด็นต่อไปนี้
1. วัดมีพื้นที่จำกัด ไม่สามารถขยายให้มากกว่านี้ได้ ทำให้ไม่เพียงพอในการรองรับพุทธศาสนิกชน เมื่อมาถึงวัดแล้วพบสถานที่คับแคบ ไม่สะดวกในการอยู่ อาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายไปวัดที่กว้างขวางสะดวกสบายกว่านี้ก็เป็นได้
 2. การผลิตบุคลากรไม่ทันใช้งาน เพราะมักถูกขอตัวไปเป็นเจ้าอาวาส บุคลากรรุ่นใหม่ก็ยังคงอยู่ในระหว่างการศึกษาและการฝึกฝนตนเอง กว่าจะสร้างเสริมบารมีให้เป็นที่เชื่อถือของพุทธศาสนิกชนได้ ก็อาจไม่ทันกับการเจริญเติบโตของวัด
 3. การเป็นเป้าหมายในการทำลายของศาสนาอื่น บางศาสนาตั้งเป้าหมายในการยึดครองประเทศไทย จึงต้องหาทางทำลายพระพุทธศาสนาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมจะตกเป็นเป้าหมายการทำลายโดยตรง
 4. ระเบียบวัดห้ามการบอกบุญเรียไรต่าง ๆ เพื่อป้องกันคำครหาในนา แต่ก็เป็นอุปสรรคในการพัฒนาวัด เพราะต้องรอพุทธศาสนิกชนมาสอบถามและทำบุญด้วยตนเอง ทำให้การพัฒนาวัดในบางประการล่าช้ากว่ากำหนดที่วางไว้
 5. วัดเข้มงวดกับกำหนดการต่าง ๆ ทุกอย่างต้องเป็นไปตามเวลา หากถึงเวลาแล้วแม้จะเป็นบุคคลสำคัญเพียงใด วัดจะไม่รอคอย จะดำเนินพิธีการไปตามกำหนดเวลา ทำให้บุคคลจำนวนหนึ่งโดยเฉพาะผู้ที่มีฐานะสำคัญ เกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับเกียรติ จึงไม่ยอมมาวัดท่าขนุนอีก

6. วัดในสังกัดหลายวัด ทุกวัดพึ่งพาวัดท่าขนุนเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณหรือตัวบุคคล ทำให้มีรายจ่ายจำนวนมากและต้องกระจายบุคลากรไปช่วยงาน จึงเหลือผู้ที่ช่วยงานในวัดหลักไม่มาก กลายเป็นภาระในการบริหารพัฒนาวัด

การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์สวอตกับแผนยุทธศาสตร์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดท่าขนุน

จากการวิเคราะห์สวอตของวัดท่าขนุนข้างต้น ทำให้ทราบปัจจัยภายใน 2 ประการ คือ จุดแข็งและจุดอ่อน และปัจจัยภายนอก 2 ประการ คือ โอกาสและอุปสรรค เจ้าอาวาสวัดท่าขนุนจึงนำปัจจัยทั้งสี่ด้านมาสรุปเป็นยุทธศาสตร์ในการบริหารวัด โดยยึดแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านการปกครอง ยุทธศาสตร์ข้อนี้หากพิจารณาจากการวิเคราะห์สวอตแต่ละด้านจะพบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ 1) ด้านจุดแข็ง (S) เช่น เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันเป็นที่เชื่อถือของชาวบ้าน วัดเป็นสถานที่ตั้งหน่วยงานเป็นจำนวนมาก การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ 2) ด้านจุดอ่อน (W) เช่น การเป็นเป้าหมายช่วงชิงของนักการเมืองท้องถิ่น พระที่มีพรรษาอายุกาลได้รับการนิมนต์ไปเป็นเจ้าอาวาส การมีอุปาสิกาเข้าวัดทำบุญเป็นจำนวนมาก 3) ด้านโอกาส (O) เช่น ชาวบ้านนิยมมาบวชในวัดท่าขนุนเพราะเป็นวัดที่มีระเบียบวินัยเข้มงวด เจ้าอาวาสเป็นบุคคลที่เด็ดขาดและจริงจัง ระเบียบวัดที่เข้มงวดและปฏิบัติได้จริง วัดเป็นที่พึ่งของส่วนงานราชการ เอกชนและประชาชน 4) ด้านอุปสรรค (T) เช่น การผลิตบุคลากรไม่ทันใช้งาน เพราะถูกขอตัวไปเป็นเจ้าอาวาส วัดเข้มงวดกับการกำหนดการที่ต้องเป็นไปตามเวลา วัดในสังกัดหลายวัดและทุกวัดพึ่งพาวัดท่าขนุนเป็นหลัก การเป็นเป้าหมายในการทำลายของศาสนาอื่น

จากประมวลผลการวิเคราะห์สวอตทั้งสี่ด้านนี้ วัดท่าขนุนจึงวางยุทธศาสตร์ด้านการปกครองด้วยการใช้หลักที่ว่า *กระจายอำนาจ สร้างสรรค์บุคลากรใหม่ มอบหมายงานให้ร่วมรับผิดชอบ* ทั้งนี้ เพื่อสร้างบุคลากรของวัดให้ทันต่อการใช้งานและฝึกฝนทักษะการบริหารวัดให้พร้อมอยู่เสมอ ดังจะเห็นว่า วัดท่าขนุนเป็นวัดเดียวในอำเภอทองผาภูมิที่แต่งตั้งรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสเพื่อช่วยบริหารงานในด้านต่าง ๆ โดยเจ้าอาวาสมอบหมายให้ทุกรูปมีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจและดำเนินงานในความรับผิดชอบของตนอย่างเต็มที่และให้หาผู้ช่วยอย่างน้อยท่านละ 2 รูป คอยช่วยเหลือและศึกษางานเพื่อรับผิดชอบงานแทนในอนาคต เจ้าอาวาสวัดท่าขนุนยังวางโครงการผลักดันเป็นเจ้าอาวาสรูปละ 5 ปี เพื่อทดสอบการบริหารงานของบุคลากรภายในวัด แต่ยังไม่ได้รับความร่วมมือ เพราะบรรดารองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสให้เหตุผลว่า ชาวบ้านศรัทธาเฉพาะเจ้าอาวาสเท่านั้น แต่โครงการนี้ยังไม่ได้ล้มเลิก จะต้องนำมาปฏิบัติจริงให้ได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านจุดแข็ง (S) และด้านโอกาส (O) ให้มีการกระจายอำนาจการปกครอง และการแก้ไขด้านจุดอ่อน (W) และด้านอุปสรรค (T) ด้วยการผลิตบุคลากรหรือบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

2. ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ยุทธศาสตร์ข้อนี้หากพิจารณาจากการวิเคราะห์สวอตจะพบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ 1) ด้านจุดแข็ง (S) เช่น อดีตเจ้าอาวาสและเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันเป็นที่นับถือของประชาชนจึงมีผู้นิยมนำลูกหลานมาบวชที่วัดท่าขนุนเพื่อฝึกอบรม 2) ด้านจุดอ่อน (W) เช่น การขาดการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ในภาคภาษาต่างประเทศ พระที่มีพรรษาอายุกาลได้รับการนิมนต์ไปเป็นเจ้าอาวาส 3) ด้านโอกาส (O) เช่น การมีเว็บไซต์สำหรับเผยแพร่ธรรมะและติดต่อสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนได้ทั่วโลก ชาวบ้านนิยมมาบวชกับทางวัด ระเบียบวัดที่เข้มงวดและปฏิบัติได้จริง ทางวัดยังแจกทุนการศึกษาทั้งในระดับอุดมศึกษา มัธยมศึกษาและประถมศึกษาเป็นประจำทุกปี 4) ด้านอุปสรรค (T) เช่น การผลิตบุคลากรไม่ทันใช้งาน เพราะถูกขอตัวไปเป็นเจ้าอาวาส การเป็นเป้าหมายในการทำลายของศาสนาอื่น

จากประมวลผลการวิเคราะห์สวอตทั้งสี่ด้านนี้ วัดท่าขนุนจึงวางยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาที่ว่า *ทุกคนต้องศึกษาหาความรู้ใส่ตัว เพื่อพัฒนาตน พัฒนาคนและพัฒนางาน* ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล

ที่ถือว่า สำคัญที่สุด โดยวัดท่าขนุนได้ส่งเสริมการศาสนศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง คือ การเปิดสอนนักระรมทั้งชั้นตรี ชั้นโทและชั้นเอก โดยพระภิกษุสามเณรทุกรูปต้องเรียนจนกว่าจะจบนักธรรมชั้นเอก ในการศึกษาทางด้านบาลีได้ส่งไปศึกษาที่สำนักเรียนในกรุงเทพฯ เช่น วัดปากน้ำภาษีเจริญ วัดสามพระยา และที่โรงเรียนสหศึกษาบาลี องค์พระปฐมเจดีย์ สำนักเรียนคณะจังหวัดนครปฐม ทางอ้อม คือ การส่งพระไปสอนหลักสูตรธรรมศึกษาแก่นักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตอำเภอดอนเจดีย์และเปิดเป็นสนามสอบภายใต้สังกัดวัดท่าขนุนจำนวน 2 สนามสอบ ได้แก่ สนามสอบโรงเรียนทองผาภูมิวิทยาและสนามสอบโรงเรียนอนุบาลทองผาภูมิ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณรและแม่ชี ตลอดถึงเด็กวัดให้สำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตในระดับต่าง ๆ ดังนี้ 1. ปริญาเอกจำนวน 5 รูป/คน 2. ปริญาโทจำนวน 15 รูป/คน และ 3. ปริญาตรีทั้งพระภิกษุสามเณรและเด็กวัดเป็นจำนวนมาก ยุทธศาสตร์ด้านนี้วัดท่าขนุนส่งเสริมให้ศึกษาทุกระดับที่ต้องการ เมื่อจบการศึกษาแล้วจะลาสิกขาหรือออกจากวัดไปทำงานทำก็ได้ ไม่มีข้อผูกพันใด ๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านจุดแข็ง (S) และด้านโอกาส (O) ให้มีการพัฒนาอบรมศักยภาพบุคลากรในวัดในทุกด้าน สามารถเป็นวิทยากร นักอบรม นักสื่อสารได้ถูกต้องทั้งทางโลกและทางธรรม รวมถึงการปฏิบัติได้จริงและการแก้ไขด้านจุดอ่อน (W) และด้านอุปสรรค (T) ด้วยการผลิตบุคลากรที่สามารถเป็นเจ้าอาวาสบริหารวัดสามารถถ่ายทอด สื่อสารภาคภาษาอังกฤษและรู้เท่าทันภัยภายนอกพระศาสนา

3. ยุทธศาสตร์ด้านการเผยแผ่ ยุทธศาสตร์ข้อนี้หากพิจารณาจากการวิเคราะห์สวอตจะพบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ 1) ด้านจุดแข็ง (S) เช่น การเป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่เมือง อดีตเจ้าอาวาสและเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันเป็นที่นับถือของประชาชน การคมนาคมเข้าถึงโดยสะดวก การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอ วัดเป็นสถานที่ตั้งหน่วยงานจำนวนมาก การประชาสัมพันธ์ข้อมูลของวัดและการเผยแผ่ธรรมะทางอินเทอร์เน็ต 2) ด้านจุดอ่อน (W) เช่น การมีพื้นที่คับแคบ การขาดการประชาสัมพันธ์และเผยแผ่ในภาคภาษาต่างประเทศ อาคารสถานที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับพุทธศาสนิกชน 3) ด้านโอกาส (O) เช่น การเข้าถึงพุทธศาสนิกชนได้ง่าย การมีเว็บไซต์สำหรับเผยแผ่ธรรมะและติดต่อสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนได้ทั่วโลก ชาวบ้านนิยมมาบวชกับทางวัด เจ้าอาวาสพูดอะไรชาวบ้านจะเชื่อฟัง วัดเป็นที่พึ่งของส่วนงานราชการ เอกชนและประชาชน 4) ด้านอุปสรรค (T) เช่น วัดมีพื้นที่จำกัด การผลิตบุคลากรไม่ทันใช้งานเพราะถูกขอตัวไปเป็นเจ้าอาวาส วัดเข้มงวดกับกำหนดการต่าง ๆ

จากประมวลผลการวิเคราะห์สวอตทั้งสี่ด้านนี้ วัดท่าขนุนจึงวางยุทธศาสตร์ด้านการเผยแผ่ตามพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย...” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 86-88: 46-48) พุทธพจน์นี้จะเห็นว่า นอกจากการศึกษาและปฏิบัติธรรมให้เกิดผลแก่ตนเองแล้ว การเผยแผ่พระพุทธานุศาสนายังเป็นหน้าที่หลักของพระภิกษุสามเณร สำหรับยุทธศาสตร์ในด้านการเผยแผ่ของวัดท่าขนุน คือ การเผยแผ่พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในทุกวิธี ทุกเวลาและทุกโอกาส เช่น การแสดงพระธรรมเทศนาตามวาระและโอกาสต่าง ๆ การฝึกอบรม การจัดอุปสมบทหมู่ปีละ 4 ครั้ง การปฏิบัติตามกิจวัตรของพระภิกษุสงฆ์ การส่งครูพระไปสอนตามมหาวิทยาลัยและโรงเรียน การสอนกรรมฐานเป็นประจำทุกต้นเดือน ซึ่งเป็นงานหลักของทางวัดท่าขนุน การจัดงานไหว้ครูประจำปี เป็นงานที่มีประชาชนมาร่วมงานมากที่สุด นอกจากนี้ วัดท่าขนุนยังเผยแผ่ด้วยการออกหนังสือของวัดและทางอินเทอร์เน็ต โดยเปิดเว็บไซต์ในการเผยแผ่หลักธรรมและข้อมูลต่าง ๆ ของวัดท่าขนุน การเผยแผ่ทางอินเทอร์เน็ตทำให้เข้าถึงผู้ที่สนใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ทั่วโลก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านจุดแข็ง (S) และด้านโอกาส (O) ด้วยการเผยแผ่เชิงรุก คือ การเข้าไปหาตัวบุคคลจนถึงบ้านด้วยการเผยแผ่นอกสถานที่และทางอินเทอร์เน็ต ส่วนการเผยแผ่เชิงรับ คือ การจัดกิจกรรมในวัดเพื่อรองรับประชาชนที่มาทำบุญที่วัด และการ

แก้ไขด้านจุดอ่อน (W) และด้านอุปสรรค (T) ด้วยการสั่งสอน อบรมนอกพื้นที่วัดเพื่อไม่ให้มาแออัดภายในวัด หรือรอให้ประชาชนเป็นทุกข์แล้วเข้าวัดอย่างเดียว

4. ยุทธศาสตร์ด้านการสาธารณูปการ ยุทธศาสตร์ข้อนี้หากพิจารณาจากการวิเคราะห์สวอตจะพบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ 1) ด้านจุดแข็ง (S) เช่น การเป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมือง วัดเป็นสถานที่ตั้งหน่วยงานเป็นจำนวนมาก การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ 2) ด้านจุดอ่อน (W) เช่น การมีพื้นที่คับแคบไม่สามารถขยายได้เพราะติดถนนสาธารณะและแม่น้ำ วัดในสังกัดทุกวัดต้องมาอาศัยพึ่งพิงทำให้วัดต้องใช้งบประมาณในการใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก อาคารสถานที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับพุทธศาสนิกชน 3) ด้านโอกาส (O) เช่น วัดเป็นที่พึ่งของส่วนงานราชการ เอกชนและประชาชน 4) ด้านอุปสรรค (T) เช่น วัดมีพื้นที่จำกัด ระเบียบวัดห้ามการบอกบุญเรียไร วัดในสังกัดทุกวัดพึ่งพาวัดท่าขนุนเป็นหลัก

จากประมวลผลการวิเคราะห์สวอตทั้งสี่ด้านนี้ วัดท่าขนุนจึงวางยุทธศาสตร์ด้านสาธารณูปการที่ว่า *การรักษาของเก่า เสริมสร้างของใหม่ ไม่ทิ้งเอกลักษณ์ไทย กลมกลืนไปกับสิ่งแวดล้อม* สำหรับวัดโดยทั่วไปแล้ว การก่อสร้างมักตามความประสงค์ของเจ้าอาวาสและเจ้าภาพที่ต้องการสร้างจนทำให้วัดดูไม่เป็นระเบียบ วัดท่าขนุนจึงได้กำหนดเขตพุทธาวาส (อุโบสถและพระเจดีย์) เขตธรรมาวาส (ศาลาการเปรียญ) เขตสังฆาวาส (กุฏิสงฆ์) แยกออกจากกันอย่างชัดเจน มีการรื้อของเก่าทิ้งเพื่อปรับภูมิทัศน์ สำหรับยุทธศาสตร์ด้านนี้ แม้จะมีการบูรณะของเก่า สร้างเสริมของใหม่ โดยไม่ให้เสียภูมิทัศน์แล้วก็ตาม แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับพุทธศาสนิกชนที่มาสันนิบาสนด้วยจึงจะประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ ดังนั้น การรักษาศรัทธาพุทธศาสนิกชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในงานสาธารณูปการ นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมด้านจุดแข็ง (S) และด้านโอกาส (O) คือ การแบ่งสัดส่วนศาสนสถานภายในวัดให้เป็นเอกเทศสำหรับพระภิกษุสามเณร แม้ซี รวมถึงหน่วยงานที่ตั้งอยู่ภายในวัด และการแก้ไขด้านจุดอ่อน (W) และด้านอุปสรรค (T) ด้วยการจัดสรรศาสนสถานให้เกิดประโยชน์และคุ้มทุนกับค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด

5. ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ยุทธศาสตร์ข้อนี้หากพิจารณาจากการวิเคราะห์สวอตจะพบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ 1) ด้านจุดแข็ง (S) เช่น วัดเป็นสถานที่ตั้งหน่วยงานเป็นจำนวนมาก การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลของวัดและการเผยแพร่ธรรมะทางอินเทอร์เน็ต 2) ด้านจุดอ่อน (W) เช่น การมีพื้นที่คับแคบ การขาดการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ในภาคภาษาต่างประเทศ วัดในสังกัดทุกวัดต้องมาอาศัยพึ่งพิงทำให้วัดต้องใช้งบประมาณในการใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก อาคารสถานที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับพุทธศาสนิกชน 3) ด้านโอกาส (O) เช่น การเข้าถึงพุทธศาสนิกชนได้ง่าย การมีเว็บไซต์สำหรับเผยแพร่ธรรมะและติดต่อสื่อสารกับพุทธศาสนิกชนทั่วโลก วัดเป็นที่พึ่งของส่วนงานราชการ เอกชนและประชาชน วัดแจกทุนการศึกษาทั้งในระดับอุดมศึกษา มัธยมศึกษาและประถมศึกษาเป็นประจำทุกปี 4) ด้านอุปสรรค (T) เช่น วัดมีพื้นที่จำกัด การผลิตบุคลากรไม่ทันใช้งานเพราะถูกขอตัวไปเป็นเจ้าอาวาส วัดในสังกัดทุกวัดพึ่งพาวัดท่าขนุนเป็นหลัก

จากประมวลผลการวิเคราะห์สวอตทั้งสี่ด้านนี้ วัดท่าขนุนจึงวางยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ที่ว่า *วัดสร้างคน คนสร้างชาติ* โดยทางวัดได้ดำเนินการแล้ว เช่น การสร้างห้องสมุดประจำเรือนจำจังหวัดทองผาภูมิ การมอบหนังสือให้แก่ห้องสมุดโรงเรียนบ้านทุ่งเสือโทน การมอบอาคารและพระพุทธรูปประจำโรงเรียนทองผาภูมิวิทยา การมอบอาคารและพระพุทธรูปประจำโรงเรียนอนุบาลทองผาภูมิและการมอบทุนการศึกษาให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นประจำ โดยมอบให้โรงเรียนละ 20 ทุน ในระดับประถมศึกษาทุนละ 2,000 บาท ระดับมัธยมศึกษาทุนละ 3,000 บาท โดยตั้งเป้าหมายจะมอบให้ครบทั้ง 33 โรงเรียนในอำเภอทองผาภูมิ ส่วนระดับอุดมศึกษามอบให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการสอบชิงทุนระดับอุดมศึกษาครั้งละ 2 ทุน ทุนละ 30,000 บาท โดยเป็นทุนต่อเนื่อง 4-5 ปี ตามแต่สาขาที่ศึกษา เมื่อเต็ม

โครงการที่กำหนดไว้จะต้องมอบทุนการศึกษาระดับอุดมศึกษาปีละ 10 ทุน เป็นจำนวนเงิน 300,000 บาทต่อปี

ในการมอบทุนการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นั้น เป็นการมอบทุนให้สำหรับเด็กดี เพราะมีกติกากำหนดว่า 1. ต้องมีความประพฤติดี 2. ต้องเรียนดี 3. ต้องมีฐานะยากจน เป็นการวางรากฐานให้เด็กมีความเชื่อมั่นว่า การทำดีต้องได้รับผลดีตอบแทนอย่างแน่นอน จะได้แข่งขันกันทำความดีเพราะเห็นผลแล้วว่า ได้ดีจริง แต่ทุนระดับอุดมศึกษาเป็นการมอบทุนให้สำหรับเด็กเก่ง เพื่อส่งเสริมให้แสดงความสามารถในการสอบชิงทุน โดยวัดมีโครงการขยายการมอบทุนการศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นปีละ 1 โรงเรียน จำนวน 20 ทุน จนกว่าจะทั่วถึงทุกโรงเรียนในอำเภอทองผาภูมิ นอกจากการให้ทุนการศึกษาประจำทุกปีแล้ว ยังมีนักศึกษา มาขอทุนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ซึ่งทางวัดได้มอบให้เป็นกรณีพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านจุดแข็ง (S) และด้านโอกาส (O) คือ การเข้าถึงประชาชนและเป็นที่พึ่งทั้งทางจิตใจด้วยการให้ธรรมะและทางกายภาพด้วยการให้ทุนการศึกษา และการแก้ไขด้านจุดอ่อน (W) และด้านอุปสรรค (T) ด้วยการกระจายทุนการศึกษาให้ทั่วถึง ไม่จำกัดเฉพาะพระภิกษุสามเณรและแม่ชีเท่านั้น แต่นักเรียน นิสิต นักศึกษาในอำเภอทองผาภูมิมีโอกาสได้ทุกคน แม้จะใช้งบประมาณมาก แต่เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าในการผลิตบุคลากรทางพระศาสนา

6. ยุทธศาสตร์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ยุทธศาสตร์ข้อนี้หากพิจารณาจากการวิเคราะห์สวอตจะพบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้ 1) ด้านจุดแข็ง (S) เช่น วัดเป็นสถานที่ตั้งหน่วยงานเป็นจำนวนมาก การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลของวัดและการเผยแพร่ธรรมะทางอินเทอร์เน็ต 2) ด้านจุดอ่อน (W) เช่น การเป็นเป้าหมายช่วงชิงของนักการเมืองท้องถิ่น การขาดการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ในภาคภาษาต่างประเทศ พระที่มีพรรษาอายุกาลได้รับการนิมนต์ไปเป็นเจ้าอาวาส วัดในสังกัดทุกวัดต้องมาอาศัยพึ่งพิง อาคารสถานที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับพุทธศาสนิกชน 3) ด้านโอกาส (O) เช่น การเข้าถึงพุทธศาสนิกชนได้ง่าย การมีเว็บไซต์สำหรับเผยแพร่ธรรมะและติดต่อสื่อสารทั่วโลก ชาวบ้านนิยมมาบวชกับทางวัด วัดเป็นที่พึ่งของส่วนงานราชการ เอกชนและประชาชน 4) ด้านอุปสรรค (T) เช่น วัดมีพื้นที่จำกัด การผลิตบุคลากรไม่ทันใช้งานเพราะถูกขอตัวไปเป็นเจ้าอาวาส ระเบียบวัดห้ามการบอกบุญเรียไร วัดในสังกัดทุกวัดพึ่งพาวัดท่าขนุนเป็นหลัก

จากประมวลผลการวิเคราะห์สวอตทั้งสี่ด้านนี้ วัดท่าขนุนจึงวางยุทธศาสตร์ด้านสาธารณสงเคราะห์ที่ว่า *คืนกำไรให้สังคม / สงเคราะห์โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง* เนื่องจากมีผู้ตำหนิว่า พระภิกษุสามเณรเป็นแต่ฝ่ายรับอย่างเดียว โดยผู้ตำหนิไม่ได้พิจารณาว่า พระภิกษุสามเณรทำอะไรบ้าง ทั้งการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณร การบริหารวัดให้เป็นสถานที่เหมาะสมแก่การสร้างเสริมบุญกุศล การศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การอบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดา การบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้สมบูรณ์ ตลอดจนการให้การสงเคราะห์ด้านการศึกษาต่าง ๆ ดังนั้น เจ้าคณะผู้ปกครองจึงได้กำหนดกิจกรรมในการบริหารคณะสงฆ์อย่างชัดเจนเพื่อให้พระสงฆ์และพระภิกษุสามเณรได้ยึดถือปฏิบัติ จึงเป็นงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ดังที่เห็นในปัจจุบัน สำหรับยุทธศาสตร์ด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดท่าขนุนสรุปได้ว่า *ให้การสงเคราะห์โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง* งานด้านการสาธารณสงเคราะห์นี้ ต้องทำในระดับที่พอดี คือ การให้ชาวบ้านได้รับรู้ว่าเป็นงานของวัด แต่ต้องไม่ออกหน้าจนชัดเจน เพราะบางท่านที่ไม่เข้าใจจะตำหนิได้ว่า ไม่ใช่กิจของสงฆ์ ดังนั้น หากขาดความระมัดระวังอาจถูกตำหนิได้ นอกจากนี้ ยังมอบเครื่องมือแพทย์ให้แก่โรงพยาบาล การมอบอุปกรณ์การศึกษา อาคารและพระพุทธรูปให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ การมอบอุปกรณ์กัณฑ์ให้แก่ศูนย์กัณฑ์ในสังกัดมูลนิธิพิทักษ์กาญจน์ การมอบปัจจัยสนับสนุนงานของมูลนิธิต่าง ๆ และการมอบข้าวสารอาหารแห้งและปัจจัยสนับสนุนโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านจุดแข็ง (S) และด้านโอกาส (O) ด้วยการบริการชุมชนด้านความเป็นอยู่และความรู้ในการประกอบสัมมาชีพ และการแก้ไขด้านจุดอ่อน (W) และด้านอุปสรรค (T) ด้วยการ

สร้างความเป็นธรรมในการสงเคราะห์ชุมชนและผลิตบุคลากรให้มีโอกาสฝึกฝนการช่วยเหลืองานสังคม

องค์ความรู้ใหม่

จากการนำเสนอมาตั้งแต่ต้น สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ของการจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยกระบวนการวิเคราะห์สวอต ดังตารางต่อไปนี้

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ / ยุทธศาสตร์	การวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis)	
1. การปกครอง ยุทธศาสตร์ = กระจายอำนาจ / สร้างสรรค์บุคลากรใหม่ / มอบหมายงานให้ร่วมรับผิดชอบ	1. จุดแข็ง (S) 1) เจ้าอาวาสเป็นที่เชื่อถือ 2) เป็นสถานที่ตั้งหน่วยงานอื่น 3) ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน 2. จุดอ่อน (W) 1) เป็นเป้าหมายช่วงชิงของนักการเมือง 2) พระในวัดไปเป็นเจ้าอาวาส 3) อุบาสิกขาเข้าวัดทำบุญจำนวนมาก	3. โอกาส (O) 1) ชาวบ้านมาบวชเพราะวัดมีวินัยเข้มงวด 2) เจ้าอาวาสเด็ดขาดและจริงจัง 3) ระเบียบวัดที่เข้มงวดและปฏิบัติจริง 4) วัดเป็นที่พึ่งของราชการ ประชาชน 4. อุปสรรค (T) 1) ผลิตบุคลากรไม่ทันใช้งาน 2) วัดเข้มงวดกับกำหนดการ 3) วัดในสังกัดพึ่งพาวัดท่าขนุนเป็นหลัก 5) เป็นเป้าหมายการทำลายของศาสนาอื่น
2. การศาสนศึกษา ยุทธศาสตร์ = ทุกคนต้องศึกษาหาความรู้ใส่ตัว / เพื่อพัฒนาตน / พัฒนาคน / และพัฒนางาน	1. จุดแข็ง (S) 1) เจ้าอาวาสเป็นที่นับถือ 2. จุดอ่อน (W) 1) ขาดเผยแพร่ภาษาต่างประเทศ 2) พระในวัดไปเป็นเจ้าอาวาส	3. โอกาส (O) 1) เว็บไซต์เผยแพร่ธรรมะทั่วโลก 2) ชาวบ้านมาบวชเพราะวัดมีวินัยเข้มงวด 3) ระเบียบวัดที่เข้มงวดและปฏิบัติจริง 4) วัดแจกทุนการศึกษาประจำปี 4. อุปสรรค (T) 1) ผลิตบุคลากรไม่ทันใช้งาน 2) เป็นเป้าหมายการทำลายของศาสนาอื่น
3. การเผยแผ่ ยุทธศาสตร์ = การเผยแผ่พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า / ในทุกวิธี / ทุกเวลา / และทุกโอกาส	1. จุดแข็ง (S) 1) เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมือง 2) เจ้าอาวาสเป็นที่นับถือของประชาชน 3) การคมนาคมสะดวก 4) เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ 5) เป็นสถานที่ตั้งหน่วยงานอื่น 6) เผยแผ่ทางอินเทอร์เน็ต 2. จุดอ่อน (W) 1) มีพื้นที่คับแคบ 2) ขาดเผยแพร่ภาษาต่างประเทศ 3) อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ	3. โอกาส (O) 1) เข้าถึงพุทธศาสนิกชน 2) เว็บไซต์เผยแพร่ธรรมะทั่วโลก 3) ชาวบ้านมาบวชเพราะวัดมีวินัยเข้มงวด 4) เจ้าอาวาสพูดอะไรชาวบ้านเชื่อฟัง 5) วัดเป็นที่พึ่งของราชการ ประชาชน 4. อุปสรรค (T) 1) วัดมีพื้นที่จำกัด 2) ผลิตบุคลากรไม่ทันใช้งาน 3) วัดเข้มงวดกับกำหนดการ
4. การสาธารณูปการ ยุทธศาสตร์ = การรักษาของเก่า / เสริมสร้างของใหม่ / ไม่ทิ้งเอกลักษณ์ไทย / กลมกลืนไปกับสิ่งแวดล้อม	1. จุดแข็ง (S) 1) เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมือง 2) เป็นสถานที่ตั้งหน่วยงานอื่น 3) ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน 2. จุดอ่อน (W) 1) มีพื้นที่คับแคบ	3. โอกาส (O) 1) เป็นที่พึ่งของงานราชการ ประชาชน 4. อุปสรรค (T) 1) วัดมีพื้นที่จำกัด 2) ระเบียบวัดห้ามการบอกบุญเรียไร 3) วัดในสังกัดพึ่งพาวัดท่าขนุนเป็นหลัก

	2) วัดในสังกัดพึงพิง 3) อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ	
5. การศึกษาสงเคราะห์ ยุทธศาสตร์ = วัดสร้างคน / คนสร้างชาติ	1. จุดแข็ง (S) 1) เป็นสถานที่ตั้งหน่วยงานอื่น 2) ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน 3) เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต 2. จุดอ่อน (W) 1) มีพื้นที่คับแคบ 2) ขาดเผยแพร่ภาษาต่างประเทศ 3) วัดในสังกัดพึงพิง 4) อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ	3. โอกาส (O) 1) เข้าถึงพุทธศาสนิกชน 2) มีเว็บไซต์เผยแพร่ทั่วโลก 3) วัดเป็นที่พึ่งของราชการ ประชาชน 4) วัดแจกทุนการศึกษาประจำปี 4. อุปสรรค (T) 1) มีพื้นที่จำกัด 2) ผลิตภัณฑ์ไม่ทันใช้งาน 3) วัดในสังกัดพึงพิงพำนักทำบุญเป็นหลัก
6. การสาธารณสงเคราะห์ ยุทธศาสตร์ = คืบคลานให้สังคม / สงเคราะห์โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง	1. จุดแข็ง (S) 1) เป็นสถานที่ตั้งหน่วยงานอื่น 2) ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน 3) เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต 2. จุดอ่อน (W) 1) เป็นเป้าหมายช่วงชิงของนักการเมือง 2) ขาดเผยแพร่ภาษาต่างประเทศ 3) พระในวัดไปเป็นเจ้าอาวาส 4) วัดในสังกัดพึงพิง 5) อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ	3. โอกาส (O) 1) เข้าถึงพุทธศาสนิกชน 2) มีเว็บไซต์เผยแพร่ทั่วโลก 3) ชาวบ้านมาขอเพราะวัดมีวินัยเข้มงวด 4) วัดเป็นที่พึ่งของราชการ ประชาชน 4. อุปสรรค (T) 1) มีพื้นที่จำกัด 2) ผลิตภัณฑ์ไม่ทันใช้งาน 3) ระเบียบวัดห้ามการบอกบุญเรียไร 4) วัดในสังกัดพึงพิงพำนักทำบุญเป็นหลัก

ตารางที่ 1 การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์
ด้วยกระบวนการวิเคราะห์สวอต

จากตารางจะเห็นว่า 1) ด้านการปกครอง มียุทธศาสตร์ คือ กระจายอำนาจ สร้างสรรค์บุคลากรใหม่ มอบหมายงานให้ร่วมรับผิดชอบ 2) ด้านการศาสนศึกษา คือ ทุกคนต้องศึกษาหาความรู้ไว้ตัว เพื่อพัฒนาตน พัฒนาคนและพัฒนางาน 3) ด้านการเผยแผ่ คือ การเผยแผ่พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในทุกวิธี ทุกเวลาและทุกโอกาส 4) ด้านการสาธารณูปการ คือ รักษาของเก่า เสริมสร้างของใหม่ ไม่ทิ้งเอกลักษณ์ไทย กลมกลืนไปกับสิ่งแวดล้อม 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ วัดสร้างคน คนสร้างชาติ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ คือ การคืบคลานให้สังคม การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งหกด้านของวัดท่าขนุนมีการกำหนดกลยุทธ์ที่เป็นกิจกรรมสู่ภาคปฏิบัติมากมาย โดยมีกระบวนการวิเคราะห์สวอตเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของวัด หากเปรียบเทียบกับหลักการทางพระพุทธศาสนา อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยภายใน คือ การใช้หลักโยนิโสมนสิการในการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ส่วนปัจจัยภายนอก คือ การใช้หลักปรโตโฆสะหรือกัลยาณมิตรในการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคของสภาพแวดล้อมภายนอก

บทสรุป

การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนเป็นการศึกษาวิเคราะห์สภาพขององค์กรแล้วนำไปปฏิบัติจริง โดยเบื้องต้นได้ศึกษาประวัติของวัดท่าขนุนเพื่อให้เข้าใจบริบทของวัดในอดีต จากนั้น วิเคราะห์สภาพการณ์ในปัจจุบันเพื่อวางแผนพัฒนาในอนาคต วัดท่าขนุนมีการจัดการตามรูปแบบการบริหารกิจการ

คณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การเผยแผ่ 4) การสาธารณูปการ 5) การศึกษา สงเคราะห์ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ การวางแผนพัฒนาเหล่านี้ทางวัดใช้กระบวนการทางตะวันตกว่า ด้วยการวิเคราะห์สวอตเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์ 4 ด้าน คือ 1) จุดแข็ง 2) จุดอ่อน 3) โอกาส และ 4) อุปสรรค ทั้งสี่ด้านนี้เป็นกระบวนการวิเคราะห์สภาพการณ์ขององค์กรที่จำแนกเป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ จุดแข็ง และจุดอ่อน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ โอกาสและอุปสรรค จากการประมวลผลของการวิเคราะห์สวอตทั้งสี่ ด้านแล้วพบว่า วัดท่าขุ่นมีปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในการจัดการวัดที่สำคัญหลายข้อ เมื่อสังเคราะห์ ตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งหกด้านแล้วจะพบว่า ผลการวิเคราะห์สวอตบางข้อสามารถสร้าง ยุทธศาสตร์การจัดการตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้หลายด้าน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจาก การวิเคราะห์สวอตแล้วสังเคราะห์ในกรอบรูปแบบของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จากนั้น กำหนดเป็น ยุทธศาสตร์หรือกิจกรรมในภาคปฏิบัติต่อไป ในที่นี้ จะเห็นยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการวัดท่าขุ่นตาม รูปแบบการบริหารคณะสงฆ์ทั้งหกด้าน ดังนี้ 1. ยุทธศาสตร์การปกครองที่ว่า *กระจายอำนาจ สร้างสรรค์ บุคลากรใหม่ มอบหมายงานให้ร่วมรับผิดชอบ* 2. ยุทธศาสตร์การศาสนศึกษาที่ว่า *ทุกคนต้องศึกษาหาความรู้ ใส่ตัว เพื่อพัฒนาตน พัฒนาคณะและพัฒนางาน* 3. ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ที่ว่า *เผยแผ่พระธรรมคำสอนขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในทุกวิถี ทุกเวลาและทุกโอกาส* 4. ยุทธศาสตร์การสาธารณูปการที่ว่า *รักษาของ เก่า เสริมสร้างของใหม่ ไม่ทิ้งเอกลักษณ์ไทย กลมกลืนไปกับสิ่งแวดล้อม* 5. ยุทธศาสตร์การศึกษาสงเคราะห์ ที่ว่า *วัดสร้างคน คนสร้างชาติ และ* 6. ยุทธศาสตร์การสาธารณสงเคราะห์ที่ว่า *คืนกำไรให้สังคม / สงเคราะห์ โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง* เมื่อการจัดการวัดท่าขุ่นดำเนินตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งหกด้านซึ่ง มีฐานวิเคราะห์ตามกระบวนการวิเคราะห์สวอตที่ครอบคลุมทุกด้าน การจัดการวัดท่าขุ่นก็จะเกิดประโยชน์ ส่วนรวมต่อสังคม ประเทศชาติและพระศาสนาสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- พระครูวิลาศกาญจนธรรม. (2557). *วัดท่าขุ่น*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิช ชิง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2539). *จาริกบุญ จาริกธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484. (14 ตุลาคม 2484). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 58*. หน้า 1391-1410.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535. (4 มีนาคม 2535). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 16*. หน้า 5-11.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 10*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2538). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐ เล่ม 24*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญ ทัศน์.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2551). *หลักการบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Humphrey, A. (2005). *SWOT Analysis for Management Consulting*. California: Stanford Research Institute Alumni Newsletter (SRI International).